

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE KATMA DEĞER VERGİSİ UYGULAMASI VE İHRACATTA VERGİ İADESİ POLİTİKALARI

Dr. Hasan ATILGAN

Giriş

Bu çalışma, genel hatlarıyla Çin Halk Cumhuriyeti'nde katma değer vergisi uygulaması ve ihracatta vergi iadesi politikaları hakkında bilgilendirme amacını taşımaktadır.

1 - KATMA DEĞER VERGİSİNİN MÜKELLEFİ

Çin Halk Cumhuriyeti içinde mal satışı, mal ithalatı, işleme hizmeti sağlanması, onarım ve yenileme hizmetleri ile uğraşan yerli ve yabancı şirketler ile diğer birimler ve gerçek şahıslar katma değer vergisi (KDV) mükellefidir.

2 - VERGİYE TABİ UNSURLAR VE VERGİ ORANLARI

Genel katma değer vergisi oranı % 17'dir. Bazı malların satışı ve ithali % 13 oranında vergiye tabidir. Küçük ölçekteki mükellefler için ticari sektörde % 4 ve diğer sektörlerde % 6 oranı geçerlidir. ihracatta KDV oranı % 0'dır.

Katma değer vergisine tabi unsurlar itibarıyla vergi oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Verginin Konusu	Vergi Oranı
Malların ihracı (Hükümet tarafından yasaklananlar hariç)	%0
1. Tarım, ormancılık, hayvan ürünleri, su ürünleri, 2. Yenilebilir sebze yağları ve tahıllar, 3. Şehir suyu, ısıtma, soğutma, sıcak hava sağlanması, sıcak su, kömür gazı, sıvı petrol gazı, doğal gaz, metan gazı, ev kullanımı için kömür ürünleri, 4. Kitaplar, gazeteler, dergiler, 5. Yemler, kimyasal gübreler, tarımsal kimyasallar, tarımsal makineler, çitçilik için plastik örtü, 6. Metal mineral ürünler, metal olmayan mineral ürünler	% 13
Ham petrol, maden tuzu, yukarıda sayılmayan mallar, işleme hizmetleri, onarımlar, yenilemeler.	% 17

Çin Halk Cumhuriyeti'nde Katma Değer Vergisi Uygulaması ve ihracatta Vergi iadesi Politikaları

Dr. Hasan ATILGAN

Giriş

Bu çalışma, genel hatlarıyla Çin Halk Cumhuriyeti'nde katma değer vergisi uygulaması ve ihracatta vergi iadesi politikaları hakkında bilgilendirme amacını taşımaktadır.

1 - KATMA DEĞER VERGİSİNİN MÜKELLEFİ

Çin Halk Cumhuriyeti içinde mal satışı, mal ithalatı, işleme hizmeti sağlanması, onarım ve yenileme hizmetleri ile uğraşan yerli ve yabancı şirketler ile diğer birimler ve gerçek şahıslar katma değer vergisi (KDV) mükellefidir.

2 - VERGİYE TABİ UNSURLAR VE VERGİ ORANLARI

Genel katma değer vergisi oranı % 17'dir. Bazı malların satışı ve ithali % 13 oranında vergiye tabidir. Küçük ölçekteki mükellefler için ticari sektörde % 4 ve diğer sektörlerde % 6 oranı geçerlidir. ihracatta KDV oranı % 0'dır.

Katma değer vergisine tabi unsurlar itibarıyla vergi oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Verginin Konusu	Vergi Oranı
Malların ihracı (Hükümet tarafından yasaklananlar hariç)	%0
1. Tarım, ormancılık, hayvan ürünleri, su ürünleri, 2. Yenilebilir sebze yağları ve tahıllar, 3. Şehir suyu, ısıtma, soğutma, sıcak hava sağlanması, sıcak su, kömür gazı, sıvı petrol gazı, doğal gaz, metan gazı, ev kullanımı için kömür ürünleri, 4. Kitaplar, gazeteler, dergiler, 5. Yemler, kimyasal gübreler, tarımsal kimyasallar, tarımsal makineler, çitçilik için plastik örtü, 6. Metal mineral ürünler, metal olmayan mineral ürünler	% 13
Ham petrol, maden tuzu, yukarıda sayılmayan mallar, işleme hizmetleri, onarımlar, yenilemeler.	% 17

Farklı oranlarda vergiye tabi mal ve hizmet işiyle uğraşan mükellefler farklı orana tabi mal ve hizmet satışlarını ayrı hesaplamaları ve hesaplarında ayrı göstermeleri gerekmektedir. Aksi takdirde yüksek olan vergi oranı uygulanır.

3 - KATMA DEĞER VERGİSİ YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DOĞUŞU

Vergiye tabi mal ve hizmetlerin satışında satış bedelinin alındığı tarih veya satış bedelini alma hakkını gösteren kanıtlayıcı belgenin sağlandığı tarihte katma değer vergisi yükümlülüğü doğar. ithalatta ise ithalat beyan tarihi vergiyi doğuran olaydır. ithalatta KDV vergi idaresi adına gümrük idaresi tarafından tahsil edilir. Gerçek bireyler tarafından kendi kullanımı için Çin'e getirilen veya posta ile gelen mallar gümrük vergisiyle birlikte vergilenir.

4 - KATMA DEĞER VERGİSİ İSTİSNALARI

Tarımsal üreticilerin kendi ürettikleri tarımsal ürünleri satışları,
Hamileliği önleyici cihaz ve ilaçlar,
Antika kitaplar,
Doğrudan bilimsel araştırma, deney ve eğitim amacıyla kullanılmak üzere ithal edilen madde ve cihazlar,
Yabancı devletlerden ve uluslar arası kuruluşlardan yardım olarak bedelsiz temin edilen madde ve cihazların ithali,
Özürlülerin kullanımı için kurumlar tarafından ithal edilen cihazlar, Satıcılar tarafından kullanılan malların satışı,
İşleme ve montaj sözleşmeleri gereği ve telafi edici ticaret nedeniyle ithal edilmesi gereken makineler ve cihazlar,

Vergiden istisna veya vergisi indirilmiş işlemlerle uğraşan mükellefler vergiden istisna edilen ve vergisi indirilmiş satış tutarlarını hesaplarında ayrı ayrı göstermelidirler. Hesaplarda ayrı gösterilmediği takdirde istisna ve indirimli vergi kolaylıklarından yararlanamazlar.

5 - ÖZEL KATMA DEĞER VERGİSİ FATURASI

Vergiye tabi mal ve hizmet satan mükelleflerin nihai tüketiciler dışındaki alıcılara özel bir KDV faturası vermeleri gerekir. Satış tutarı ve KDV özel fatura üzerinde ayrı ayrı gösterilmelidir. Özel KDV faturası, ödenecek KDV tutarının hesaplanması ve iadesi işlemlerine dayanak teşkil eden önemli bir yasal belgedir. Alıcılar özel fatura almadıkları takdirde yüklendikleri katma değer vergisi nedeniyle herhangi bir hak talep edemeyeceklerdir.

Aşağıda belirtilen hallerde ise normal fatura kullanılır:

Vergiye tabi mal ve hizmetlerin nihai tüketiciye satışı, Vergiden istisna edilen mal ve hizmetlerin satışı, Gümrükte ihraç edileceği beyan edilen malların satışı veya vergiye tabi hizmetlerin yurtdışına satışı, Malların katma değer vergisine tabi olmayan unsurlarda kullanılması, Malların grup refahı veya kişisel tüketim için kullanılması, Malların başkalarına karşılıksız olarak hediye verilmesi, Vergiye tabi olmayan hizmetlerin sağlanması, maddi olmayan varlıkların transferi ve taşınmaz malların satışı,

Özel fatura düzenleme süreleri aşağıda belirtilmiştir:

Hesaplar üzerinde önceden anlaşılmış ise veya ödemeyi yetkilendirilen bankalar tahsil edecek ise, malların gönderildiği tarih,

Teslimde ödeme şeklinde anlaşılmış ise bedelin tahsil edildiği tarih,

Kredili satış veya kiralama suretiyle alımlarda ise sözleşmede tahsilat için öngörülen tarih,

Mallar konsinye araçlar yoluyla satılıyor ise, kendisine konsinye mal teslim edilenden konsinye mal satış faturasının alındığı tarih,

iki işi ve daha fazla kurumu bulunan ve hesaplarını bir arada tutan bir mükellefin, mal/arını bir kurumdan diğerine satış için transferinde, mallar tedarik edilmelerine göre vergilendirilecek ise, malların transfer edildikleri tarih,

Mallar diğer kurumlara veya bireysel işletmelere yatırım şeklinde sağlanıyor ise, mal/arın transfer edildikleri tarih, Hissedarlara dağıtılan mal/ar transfer edildikleri tarihte

6 - KATMA DEĞER VERGİSİ TAHSİLİNE YETKİLİ İDARE

Vergiye tabi mal ve hizmetlerin satışında KDV yetkili yerel vergi idareleri veya merkezi devlet vergi idaresi tarafından tahsil edilir. Mal/arın ithalinde ise KDV vergi idaresi adına gümrük idaresi tarafından tahsil edilir.

7 - VERGİLENDİRME DÖNEMİ

Vergiye tabi mal ve hizmet satan mükellefler için katma değer vergisi vergilendirme dönemi bir gün, üç gün, beş gün, on gün, on beş gün veya bir ay olabilir. Yetkili vergi idaresi vergi mükellefinin ödenecek vergisinin büyüklüğüne bağlı olarak en uygun vergilendirme dönemini belirler. Dönemler itibarıyla beyana göre vergilendirmenin mümkün olmadığı durumlarda her bir işlem için beyana göre

vergilendirme yapılır.

Bir aylık vergilendirme dönemi kapsamındaki mükellefler bu dönemin sonunu izleyen on gün içinde katma değer vergisini beyan etmek ve ödemek zorundadırlar. Vergilendirme dönemi bir gün, üç gün, beş gün, on gün veya onbeş gün ise vergi söz konusu dönemi izleyen beş gün içinde beyan edilmek ve ödenmek zorundadır ve izleyen ayın başından itibaren de on gün içinde aylık bildirim verilir. İthal edilen malların KDV'si, gümrük idaresi tarafından verginin tahakkuk ettirilmesini izleyen yedi gün içinde ödenir.

8 - ÖDENECEK KATMA DEĞER VERGİSİNİN HESAPLANMASI

a) Normal Vergi Mükellefleri

Normal vergi mükelleflerinin ödenecek katma değer vergisini belirleyebilmek için cari dönemde tahsil ettikleri vergiyi ve ödemiş oldukları vergiyi ayrı ayrı hesaplamaları gerekmektedir. Tahsil edilen ve ödemiş olan vergiler arasındaki fark ödenmesi gereken gerçek vergi tutarıdır. Cari dönemde ödemiş vergiler tahsil edilen vergilerden fazla olduğu takdirde, aradaki fark iade edilmez ve ileriki dönemlerde dikkate alınmak üzere devredilir.

b) Küçük Ölçekli Vergi Mükellefleri

Mal veya vergiye tabi hizmet satışlarından elde edilen gelire göre belirlenen küçük ölçekli mükellefler, ticari sektörde % 4, diğer sektörlerde ise % 6 oranında katma değer vergisine tabidirler. Küçük ölçekli mükellefler için basitleştirilmiş bir vergileme yöntemi uygulanmaktadır.

Satış tutarları, Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen katma değer vergisi asgari vergilenebilir satış hasılatının altında kalan mükellefler KDV'den muaf tutulurlar.

c) İthalatçı Mükellefler

Mal ithal edenlerin ödeyecekleri katma değer vergisi malın biçilen karma değerine ve öngörülen vergi oranlarına göre hesaplanır. Biçilen karma değer aşağıdaki şekilde hesaplanır.

Karma Tahmini Değer = Gümrük Vergisine Tabi Değer + Gümrük Vergileri + Tüketim Vergisi

Ödenecek KDV = (Karma Tahmini Değer) X (Vergi Oranı)

9 - İHRACATTA KDV İADESİ UYGULAMALARI

Uluslararası ticarete vergi iadesi uygulamaları yaygındır. Ülkeler, ürünlerini yurtdışına satan ihracatçı şirketlere yükledikleri katma değer vergisi ve tüketim vergilerini genellikle iade ederler.

Çin ihracatçılara vergi iadesi uygulamasına 1985 yılında başlamıştır. Devlet ihracatı teşvik etmek için ihracatçılara ihraç ettikleri mallar nedeniyle yüklenmiş oldukları vergilerin bir kısmını iade etmektedir. Dünya Ticaret Örgütü'nün de kabul ettiği uygulamaya göre Çin, ülkesi dışına ihraç edilen mallar için ihracatçılara % 5 ila % 17 arasında değişen vergi iadesi yapmaktadır.

ihraç ettiği malın FOB değeri = 1.500 RMB Yurtiçi satışları = 500 RMB

Ham maddeler = 1.300 RMB

Vergi iadesi yükünün hızlı artışı ve ihracatta yolsuzlukların giderek yaygınlaşması nedeniyle 1995 yılından itibaren Çin ihracatta vergi iadesi oranlarını düşürmeye başlamıştır. Çoğu ürünün vergi iade

oranı 1994 yılında % 17 iken, 1996 yılında % 9'a indirilmiştir. Buna göre, ülke içinde % 17 oranında katma değer vergisine tabi ihraç konusu ürünler için sadece % 9 oranında vergi iadesi yapılmıştır. Çin'in ihracatta vergi iadesi oranını düşürmesi esasen ihracata % 8 oranında efektif vergi yükü getirilmesine eş değer etki yaratmıştır.

Asya krizi yıllarında Güneydoğu Asya ülkelerinin paralarının değerlerini Çin para birimi Yuan karşısında düşürmeleri (devaluation) Çin'in ihracatı üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Bu nedenle Çin, deflasyon eğilimini tersine çevirmek ve ihracat sektörünü destekleyebilmek için ihracatta KDV iade oranlarını tekrar yükseltmiştir. Vergi iade oranları 1997 yılının ortasından Temmuz 1999'a kadar altı defada olmak üzere toplam % 5 - % 7 arasında değişen oranlarda arttırılmıştır.

Son yıllarda Çin'in ihracatı çok hızlı artış göstermiş ve bu nedenle ihracatta KDV iadeleri merkezi idare bütçesi üzerinde çok ciddi bir yük olmaya başlamıştır. Merkezi devlet gelirleri ihracatçıların vergi iade alacaklarını ödemede yetersiz kalmıştır. Tabiatıyla bu sorun ihracat ağırlıklı şirketlerin faaliyetlerini de olumsuz etkilemiştir. Çin 'deki bir çok ihracatçı şirket büyük miktarlara ulaşan vergi iadelerini devletten uzun süre alamadıklarından şikayet eder hale gelmişlerdir. Hatta bazı küçük işletmeler mali sıkıntıya düşerek işlerini sona erdirmek zorunda kalmışlardır.

Çin'in ihracatı hızlı büyüdükçe, devlet üzerindeki mali yükü de giderek ağırlaşmıştır. 2002 yılında Çin'in merkezi devlet bütçe açığı 309.7 milyar Yuan (37,3 milyar ABD Doları)'a ulaşmıştır. Aynı yıl ihracat vergi iadeleri sözkonusu merkezi bütçe açığının % 40'ına yaklaşarak, 115 milyar Yuan olarak gerçekleşmiştir. Bu iade tutarı aynı zamanda bütçedeki toplam ödeneklerin % 15'ine karşılık gelmektedir. Vergi iadelerinin yıllık % 36,3 ile ülkenin yıllık merkezi bütçe gelirleri artış hızının iki katından daha da hızlı artmaya başlamıştır. 2002 yılı sonunda ihracatçılara vergi iade borçları toplamı 247,7 milyar Yuan (30 milyar ABD Doları) iken gerçekleşen iade tutarı sadece 159 milyar Yuan (19 milyar ABD Doları)'dır. 2003 yılında vergi iade borçları 50 milyar Yuan (6,04 milyar ABD Doları) kadar bir artış göstermiştir. Bazı ihracatçılar vergi iade alacaklarını 1,5 yıl kadar gecikmelerle alabilmektedirler.

Ekim 2003'de merkezi hükümet ihracatta vergi iade sistemini bir kez daha değiştirmeye karar vermiştir. Ekim 2003 tarihli vergi iade reformu planı ile ihracatta vergi iade sisteminin, iade oranları düşürülmek suretiyle devam ettirilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca Çin'in uygun görmediği ham petrol gibi bazı hammaddelerin ve ürünlerin ihracatında vergi iadesinin büyük oranda düşürülmesi veya kaldırılması kararlaştırılmıştır. 1 Ocak 2004'ten itibaren ihracatta KDV iade oranlarının ortalama % 3 oranında düşürülmesi kararlaştırılmıştır. Bu sayede merkezi idare bütçesi üzerindeki mali yükün azaltılacağı öngörülmüştür. Vergi iade oranında ortalama % 3'lük indirim, 2004 bütçesinde planlanan açığın % 11 'ine denk gelen 35 milyar Yuan tutarında bütçe harcama tasarrufu sağlayacağı tahmin edilmiştir.

Ekim 2003'teki vergi iade reformuna göre merkezi idare 2004 yılından önce hak edilen vergi iadelerinin % 100'ünden sorumludur. 2004 yılı başından itibaren doğan vergi iade alacaklarında ise vergi iade yükü % 75'j merkezi idareye ve % 25'i de yerel yönetimlere ait olmak üzere merkezi ve yerel yönetimler arasında paylaştırılmaktadır. Ayrıca, yeni vergi iade prosedürüne göre yerel yönetimler kendi sorumluluklarındaki % 25'lik payı ödemedikleri sürece geriye kalan % 75'lik pay merkezi yönetim tarafından da. ödenmeyecektir.

Vergi iade oranının düşürülmesi üretim maliyetlerini arttırıcı ve kısa dönemde ihracat sektörünün rekabet gücünü zayıflatıcı etki yaratmıştır. Ancak, KDV iade oranlarının kademeli düşürülmesinin olumsuz etkilerinin uzun dönemde ihracatçıların etkinliklerini ve verimliliklerini yükseltmek ve ürünlerini geliştirmek suretiyle telafi edilebileceği öngörülmektedir. Ayrıca, Çin'in uluslararası ticaret ortağı ülkelerdekine göre daha düşük enflasyona sahip oluşu ve zayıf ABD Doları 1, vergi iade oranlarının düşürülmesinden kaynaklanan olumsuzlukları hafifletebilecektir.

KDV iade oranlarının düşürülmesi esasen Çin şirketleri için döviz kurunun değiştirilmeden Çin para birimi Yuan'ın efektif olarak değerinin arttırılması (revaluation) anlamına gelmektedir. KDV iade oranlarının düşürülmesi, vergi iadelerini ihraç fiyatlarını düşürmek için kullanan Çin ihracatçılarının yanı sıra Çin'den mal alan yabancı şirketleri de olumsuz etkileyebilecektir. Çinli üreticiler düşürülen vergi iade oranları nedeniyle artan maliyetlerini girdi temin ettikleri üreticilere ve mal sattıkları müşterilerine

yansıtmaya çalışacaklardır.

İhracatta vergi iade oranlarının düşürülmesi kararı, devletin vergi iadeleri nedeniyle karşılaştığı ağır mali yükün hafifletilmesi ve güçlü ticaret fazlasından kaynaklanan Yuan'ın değerlenmesine yönelik baskıların azaltılması için yerinde bir karar olarak nitelendirilebilir.

01 Ocak 2004 tarihinden itibaren geçerli değişiklikte değiştirilmeyen, mevcut oranları korunan ihracatta KDV iade oranları aşağıda gösterilmiştir:

-Tarımsal ürünler için ihracatta vergi iade oranları % 5 ve % 13

- Hammadde olarak tarımsal ürünleri kullanarak üretilen veya işlenen endüstriyel ürünlerin çoğu için ihracatta vergi iade oranı % 13

- Mevcut vergi politikasında % 17 oranında KDV'ne tabi malların çoğu için vergi iade oranı % 13.

-Gemiler, arabalar, bunların ana parçaları, hava ve uzay araçları, sayısal kontrollü makine araçları, işleme merkezleri, basılı devreler, lokomotifler için ihracatta vergi iade oranı % 17.

Beyaz un, mısır unu, kesilmiş ördek ve tavşan için ihracatta vergi iade oranı % 5'ten % 13'e yükseltilmiştir.

Ham petrol, kauçuk, selüloz, kaşmir, yılan kızartması, kit metal cevherleri, fosfor cevheri ve doğal grafit için ihracatta vergi iadesi kaldırılmıştır.

Aşağıdaki mallar için vergi iade oranları düşürülmüştür:

Demir ve işlenmemiş çinko için % 11'e.

İşlenmemiş alüminyum, sarı ve diğer fosforlarla, işlenmemiş nikel, ferroalloy, molybdenum ore ve concentrate için % 8'e

Kok, yarı kok, pişirme kömürü, caustic-calcined ve dead burned magnesite, florid, talc ve lardite için % 5'e.

Yukarıda belirtilenler dışındaki diğer mallardan ihracatta vergi iade oranı % 17 ve % 15 olanların oranları % 11 'e; hem KDV oranı hem de vergi iade oranı % 13 olan malların vergi iade oranı da % 11'e düşürülmüştür.

SONUÇ

Bu çalışmamız, giriş bölümünde belirtildiği üzere, genel hatlarıyla Çin Halk Cumhuriyeti KDV uygulaması ve ihracatta vergi iadesi politikaları hakkında bilgilendirme amacına yöneliktir. Katma değer vergisi bakımından ülkemizdeki uygulamaya benzer ve farklı tarafları bulunmakla birlikte, vergi iade politikaları açısından özellikle ihracatta indirimli katma değer vergisi iadesi uygulamaları yönüyle büyük farklılıklar göstermektedir. Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki ihracatta vergi iadesi politikaları, yüklenilen vergilerin iadesiyle ihracatçıları telafi etmekten daha çok değişen koşullara göre ülkenin ihtiyaçlarına uygun yönlendirici bir teşvik aracı olarak kullanılması bakımından dikkat çekicidir.

Makale için ekodialog.com 'a teşekkür ederiz.